

Հ Ա Յ Ե Ր Գ

Գ Ո Ղ Թ Ա Ն Ե Ր Գ Ի Զ Ը

Ա.

Ընթերթը վերջացաւ: Մանուկ սեպուհներ,
 Ձեռունին արծաթի կընճափող բըռներ,
 Ոսկեթիւղ դաստառակ, ջանջիլ նըկարէն,
 Ձեռնկուայի ջուր հիմայ կը բերեն:
 Գինարբուքը սկըսաւ, եւ ափը կըթղայ՝
 Մաղթական մ'իշխանին ամէն հիւր կուտայ:
 Կը դովէ իր այգին եւ Հայոց հողը
 Որուն անգոյգ է որթն ու թունդ խաղողը:
 Հարձ մը, յօնքերն իրար կըպած աշէղ կին,
 Քախուտ ու խոտորնակ ժպտիտ մը գէձքին,
 Նազելով՝ կը պսրէ: Թոյլ ելեւէջը
 Յօնական հեշտութեամբ կը ճապկէ մէջը:
 Մերթ, իբրը թէ սերով յաղ, բազկատարած,
 Ինչպէս նուրբ ծղղտի մը ծայրը թաած
 Կապոյտ վիշապանանձ մը կը փախիւրի,
 Վարձակն ոսկիով լի, գոհարներով լի,
 Անշարժ կը պըսպըղայ: Փակ աշուրներուն
 Կոպերը կը տեսնես միայն երերուն:
 Սպասաւորներ եկան, ըսին՝ Դուռը, տէ՛ր,
 Գողթան երգիչ մը կայ, անկար կոյր է, ծեր:
 Հրաման տրւաւ բըղեաշխն որ ներս մտցընեն:
 Եկաւ, մեծ ծերունի՝ որուն բերանէն
 Վազօրեայ զբոյցներ յորդոր կը խօսին:
 Կուրուքիւն աւելի տնօր երեսին
 Վհահական կերպարանք ու տեք կը շնորհէ:
 Մօրուքը գոր լայն ճեղք մը գոյգ կը տրոհէ,
 Երբ բամբիոն աղեբախ կը կըտէ ան, սէգ,
 Ձեռուններուն վըրայ կ'իշխայ՝ երկուտեք:
 Մապերը, հովերով յամախ տաղնապած,
 Քանի երկրէ երկիր բալեց, դուխը բաց,
 Գոռացուց իր ցուցերն ամրոցէ ամրոց,
 Կարծես թէ լոյս մ'ունին, վըրամական բոց:
 Գոմէջի կոտորով գինի հրամցուցին.
 Կում կում իւրեկց ամբողջ, եւ վառած ոգին

Հընչեցուց պինդ լարերն՝ առաջ բուռն, արագ,
 Ինչպէս մըրրկոտ քամին թըրթըռուն փայլակ
 Ամպէ մը կը փրցնէ, յետոյ կըլուսուր,
 Մերթ բառեր շեշտելով երգեց ան՝ հըզօր:

Բ.

Երգեց Հայոց աստուածները,
 Կլրակ ու բոց աստուածները,
 Աստուածներուն զարմանաւոր գործերը:
 Գիշերախառն ելաւ ծածունկ՝
 Գընաց Վահագն ախոռները,
 Բարչամայ մուծ ախոռները,
 Յարդը դողցաւ, շալկեց տարաւ՝
 Որ ձիերուն բուտ ուտեստ տայ,
 Ոսկեւըճակ ձիերուն,
 Հըրդեհ քըչող հովի նըման վառվըռուն
 Որոտատրոփ ձիերուն:
 Եւ երկնից մէջ յարդի փոշին ցըրիւ ցանեց,
 Յարդի փոշի, ոսկի փոշի, փոշին շաւիղ:
 Երգեց Ափղահայկա երազը:
 Մասեց տարեր ձիւն է պատեր,
 Ձեան վըրայ կին մը կայ նըստած:
 Ան ծիրանի ունի գգեստներ,
 Ապա քօղէ է երկնադոյն տես:
 Այն կ'ինն աշէղ բարձրահասակ
 Իր ծոցն ունի երկունքի ցաւ:
 Ան կուշ նըստաւ որդի ծընաւ,
 Երեք որդի քաջ քաջազուն:
 Մէկն իր երաններով առիծը զըսպեց,
 Յարձակեցաւ թըռաւ դէպ ի արեւմուտք,
 Մէկն իր երաններով յնձը նըլաւձեց,
 Յարձակեցաւ թըռաւ դէպ ի հիւսիս,
 Մէկն աշէղ վիշապը սանձեց,
 Յարձակեցաւ թըռաւ դէպ ի հարաւ,
 Եկաւ հասաւ Մարաց աշխարհ:

Աժդահակ վերնայարկն ելեր,
 Երեսարացը կանդներ,
 Ունկով զոճով պաշտօն կը տանի,
 Աստուածներուն կ'երկրորդապէս:
 Իրեն տըւին իշխանութիւն,
 Իշխանութիւն եւ մեծութիւն,
 Թափն անոնցմէ ինքն է առեր,
 Թափ ոսկեհանդույց, Թափ ականայեւ:
 Ուր աստուածները կը կենան,
 Կը պաղպաղին կապերու շատրուան,
 Նրազաւոր երդերը
 Խօսնկին հետ վեր կը բարձրանան:
 Եւ Աժդահակ տեսաւ վիշապը,
 Բիրտնարաց վիշապը
 Որ կը յարձակէր-
 Տեսաւ հեծեալն՝ այն Տիգրան արքայ,
 Տիգրան արքայ, Հայոց արքայ,
 Որ երկընցուց սուրն որպէս գի
 Ուր աստուածները խորտակէ:
 Դողաց Աժդահակ, ելաւ դէմ կեցաւ,
 Իրար դըպան քաջ առ քաջ,
 Շեշտ ի վեր, շեշտ ի վայր,
 Ուր եկան, որորեցան,
 Շաշիւն առ շաշիւն,
 Շաշիւնը շող, շող ու շաշիւն,
 Փայլ փայլիւն,
 Կը բարախին, կը ցուլցլան-
 Յայրը Տիգրանայ ցոլք է դիւցալան,
 Փայլ տըւաւ փայլակ ալ ու ձախ,
 Փայլ մ'աւելի,
 Արիւնաթաթախ տապալեցաւ
 Աժդահակ:

Գ.

Երդեց ինչպէս Արամ Նիւբերը բրնձեց,
 Վիթխարի Մեղացին, տխտան ահնկէց,
 Որ կ'ապականէր Հայաստան աշխարհ,
 Եւ աշխարհ արարած դէմը կը զողար:
 Բեւեւ մը ճակատին մեծ աշտարակէն
 Անոր դուռը կախեց որ մարդիկ ձողեն:
 Երդեց Տորքը, Վարդգէսն եւ ուրիշ քաջեր,
 Եւ քանի կ'երգէր ան, աշխոյժը կ'աճէր:
 Եւ լուս կ'ունկընդէին իշխան, ոստանիկ,
 Վարդգոյրին ետեւ նրստած կընանիք,
 Մինչեւ որ որսափող մը հընչեց, զատուց,
 Եւ երկինքը կարմրող նըրոյլ մ'երեւցուց,
 Տըժդունեցան ջահերն եւ սղիտակացած
 Նըւաղեցաւ լուսինն եւ անցաւ գընաց:

Դ.

Ո՛վ հեռաւոր դարեր: Հայաստան ազատ
 Հողի մ'ունէր խանդի, հողի հարազատ:
 Հիմայ աքսորանքիս՝ այն հին դարերէն
 Յաճախ ձայնի կուգան որ դիւ կ'օրօրեն:
 Կարօտակէղ ձայներ, մաղկըտան ձայներ-
 Ժամանակը դանոնք, ո՛չ, չի խափաներ-
 Վըհուկներու նըման կը խօսին պաղտուկ
 Մինչեւ որ եւ փըղձկիմ:

Հայեր, ըսէ՛ք դուք,
 Զէ՛ք փափաքիւր արդեօք որ ատեն ատեն
 Նախկին զըրոյցներ ձեզ ալ խանդաղատեն:

ՎԱՀՐԱՄ ՍՎԱԶԵԱՆ